

DOI: 10.33663/0869-2491-2025-36-538-547

УДК 343.32

В. Н. КУБАЛЬСЬКИЙ,

кандидат юридичних наук, доцент*

ORCID: 0000-0001-6127-5786

ПОНЯТТЯ І СИСТЕМА КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ДЕРЖАВНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ УКРАЇНИ

У статті досліджено проблеми систематизації кримінально-правових норм, які передбачають відповідальність за кримінальні правопорушення проти державного суверенітету України. Запропоновано авторське визначення поняття «кримінальні правопорушення проти державного суверенітету». Визначено концептуальне розуміння системи норм Особливої частини КК, які передбачають кримінальну відповідальність за посягання на державний суверенітет України.

Ключові слова: Кримінальний кодекс України, кримінальне правопорушення, державний суверенітет, територіальна цілісність, система, національна безпека, підриг, ослаблення, об'єкт посягання, повномасштабне збройне вторгнення росії.

Kubalskiy Vladyslav. Concept and system of criminal offenses against the state sovereignty of Ukraine

The article examines the problems of systematization of criminal law provisions providing for liability for criminal offenses against the state sovereignty of Ukraine. The author's own definition of the concept of «criminal offenses against state sovereignty» is proposed. The author defines the conceptual understanding of the system of provisions of the special part of the Criminal code which provide for criminal liability for encroachment on the state sovereignty of Ukraine.

Key words: Criminal code, criminal offense, state sovereignty, territorial integrity, system, national security, undermining, weakening, object of encroachment, full-scale armed invasion of russia.

Постановка проблеми. Як зазначає О. В. Скрипнюк, «з перших годин війни діяльність Верховної Ради України була спрямована на створення правового «переходу» України на захист свого суверенітету, територіальної цілісності та конституційного ладу у зв'язку з військовою агресією РФ»¹. В Україні з початку збройної агресії росії набула значного поширення злочинність, яка підриває державний суверенітет України в різних його видах та формах. Враховуючи екзистенційні виклики для України в умовах повномасштабного вторгнення росії, спрямованого на знищення української державності, доцільно сформулювати доктринальне визначення поняття кримінальних правопорушень проти державного суверенітету та запропонувати

* **Kubalskiy Vladyslav**, Candidate of Juridical Sciences (Ph. D.), Docent

систему таких посягань, що має важливе значення для теорії кримінального права, законотворчої діяльності та правозастосовної практики у цій сфері. Систематизація таких дій сприятиме визначенню їх сутності, подальшому вдосконаленню законодавства та підвищенню рівня кримінально-правової охорони державного суверенітету.

Метою дослідження є визначення поняття та системи кримінально-протиправних посягань на державний суверенітет України.

Стан дослідження. У кримінально-правовій науці питанням кримінально-протиправних посягань на державний суверенітет України як системи кримінальних правопорушень приділялась певна увага. Так, О. М. Костенко у довоєнний період кримінально-правовій охороні державного суверенітету України присвятив окремий розділ колективної монографії (2011 р.)².

Після початку збройної агресії росії проти України у 2014 р. науковці більш активно почали розробляти проблематику кримінально-протиправних посягань на державний суверенітет України. Автори навчального посібника з кримінального права (О. О. Дудоров і М. І. Хавронюк) окремо виділяють «злочини проти суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності України»³. Злочини проти суверенітету та територіальної цілісності України як кримінологічну категорію досліджував В. Б. Дацюк⁴. Науковці В. Б. Дацюк, О. М. Костенко, С. Є. Кучерина, Д. О. Олейніков та Т. О. Пікуля у своїх наукових працях запропонували авторські системи кримінально-протиправних посягань проти державного суверенітету.

У період після початку повномасштабного вторгнення А. В. Носач у рамках запропонованої ним теоретико-прикладної концепції кримінологічного забезпечення захисту державного суверенітету і територіальної цілісності України присвятив окремий підрозділ дисертації системі злочинів проти державного суверенітету і територіальної цілісності України (2023 р.)⁵, яка обмежується лише посяганнями, передбаченими статтями 110, 110-2, 111 Кримінального кодексу України (далі – КК України).

Виклад основного матеріалу. Державний суверенітет набув базової цінності та основоположного значення в контексті кримінально-правової охорони держави та її національної безпеки в умовах збройної агресії росії проти України. У частині першій ст. 17 Конституції України йдеться про захист суверенітету та територіальної цілісності як найважливішу функцію держави та справу всього Українського народу. Державна політика у сфері національної безпеки і оборони спрямована передусім на захист держави – її конституційного ладу, суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності (ч. 1 ст. 3 Закону України «Про національну безпеку України»). У п. 3 Стратегії національної безпеки України 2020 р., затвердженої Указом Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020, визначено, що встановлення миру, відновлення суверенітету і територіальної цілісності України в межах її міжнародно визнаного державного кордону – найвищий пріоритет держави.

Національна безпека України – це передусім захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу від реальних та потенційних загроз (п. 9 ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України»). Національні інтереси України – це життєво важливі інтереси людини, суспільства і держави, реалізація яких забезпечує передусім державний суверенітет України, її прогресивний демократичний розвиток, а також безпечні умови життєдіяльності і добробут її громадян (п. 10 ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України»).

Варто погодитися з професором О. М. Костенком, який стверджує, що «будь-яке посягання на державну безпеку, тобто будь-яке діяння, що руйнує стан захищеності держави від зовнішніх чи внутрішніх загроз, є також посяганням на такий атрибут держави, як суверенітет. Зокрема, будь-яке ослаблення держави знижує її здатність забезпечувати верховенство, самостійність, повноту і неподільність державної влади... Отже, злочини, що шкодять державній безпеці, є також посяганнями на державний суверенітет»⁶.

О. М. Костенко зазначає, що злочинне посягання на державний суверенітет – це діяння, що посягає на порядок суспільних відносин між людьми з приводу державного суверенітету, тобто суверенітету, властивого державній владі⁷. Слід погодитись із зазначеним науковцем у тому, що «якщо розглядати державний суверенітет як об'єкт злочинного посягання, то саме це посягання можна визначити так: «Посягання на державний суверенітет – це діяння, які є небезпечними для реалізації верховенства, самостійності, повноти і неподільності державної влади»⁸.

Аналіз спеціальної юридичної літератури засвідчує, що немає єдності думок у питанні про те, які конкретно суспільно небезпечні діяння можуть у певних випадках належати до кримінальних правопорушень проти державного суверенітету України. Попри це, у питаннях щодо розуміння правової сутності державного суверенітету серед науковців загалом панує однастайність.

Перед тим, як розпочати дослідження системи кримінальних правопорушень проти державного суверенітету, слід звернутися до етимології слова «система». Під системою переважно розуміють множину взаємопов'язаних елементів, що утворюють єдине ціле, взаємодіють із середовищем та між собою і мають мету. Одне з релевантних значень у Великому тлумачному словнику сучасної української мови слова «система» – це сукупність яких-небудь елементів, одиниць, частин, об'єднаних за спільною ознакою, призначенням⁹. Єдиний безпосередній об'єкт кримінально-протиправних посягань надає підстави для виділення кримінальних правопорушень проти державного суверенітету у відносно самостійну групу.

В юридичній літературі та ряді документів поняття «державний суверенітет» використовується переважно разом з поняттям «територіальна цілісність» при визначенні відповідної групи кримінальних правопорушень. Так, у Стратегії забезпечення державної безпеки України, яка затверджена Указом

Президента України від 16 лютого 2022 р. № 56/2022¹⁰, використовується словосполука «порушення суверенітету і територіальної цілісності України». У Стратегії інформаційної безпеки, яка затверджена Указом Президента України від 28 грудня 2021 р. № 685/2021¹¹, використовуються словосполуки «порушення суверенітету і територіальної цілісності України» та «підриг державного суверенітету, територіальної цілісності України». При цьому використання зазначених вище понять відбувається за відсутності цілісного та чіткого розуміння системи кримінально-протиправних посягань на державний суверенітет України.

А. В. Носач у дисертаційному дослідженні «Кримінологічне забезпечення захисту державного суверенітету і територіальної цілісності України» використовує переважно поняття «злочини проти державного суверенітету і територіальної цілісності України». При цьому зазначений науковець використовує поняття «злочини проти державного суверенітету»¹² та «злочини проти територіальної цілісності»¹³. Специфіку процесів криміногенної детермінації А. В. Носач проаналізував окремо щодо злочинів, які посягають на державний суверенітет, і тих, що посягають на територіальну цілісність України¹⁴, що свідчить про розмежування таких діянь.

А. В. Носач розглядає державний суверенітет і територіальну цілісність України як видовий об'єкт та як єдиний безпосередній об'єкт злочину¹⁵. Науковець зазначає, що система злочинів, які посягають на державний суверенітет і територіальну цілісність України, об'єднується навколо єдиного видового об'єкта злочину, а саме суспільних відносин, які регулюють і забезпечують охорону державного суверенітету і територіальної цілісності України. До цієї системи, на його думку, належать такі суспільно небезпечні діяння: посягання на територіальну цілісність і недоторканність України (ст. 110 КК України), фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України (ст. 110-2 КК України), та державна зрада (ст. 111 КК України)¹⁶. Такий підхід автора є обмеженим, оскільки цілком очевидно, що посягання на державний суверенітет і територіальну цілісність не обмежуються зазначеними кримінально-протиправними посяганнями.

У своїй докторській дисертації А. В. Носач, розробляючи методологічні засади формування сучасної стратегії захисту державного суверенітету і територіальної цілісності України в системі протидії злочинності, зрештою визнав, що вони (засади) не обмежуються злочинами проти основ національної безпеки держави й охоплюють протидію іншим злочинам сепаратистського спрямування¹⁷. На підтвердження висловленої думки процитуємо Т. О. Пікулю, який у своєму дослідженні стверджує, що «захист державного суверенітету і територіальної цілісності України у системі тактичних дій спеціальної протидії злочинності має охоплювати протидію не лише злочинам проти основ національної безпеки України, а й іншим злочинам, що супрово-

джують сепаратистські дії або посягають на державний суверенітет України»¹⁸.

Кримінально-правова охорона державного суверенітету забезпечується не тільки кримінально-правовими нормами, які передбачені розділом I Особливої частини КК України, а й інших розділів – IX, XIV, XV та XX Особливої частини КК України. Усвідомлення різноманітного спектра загроз державному суверенітету України в умовах повномасштабного збройного вторгнення росії в Україну зумовлює, як видається, відхід від вузького розуміння системи кримінально-протиправних посягань на нього. До таких діянь, крім кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки України, можуть належати в певних випадках, зокрема, створення терористичної групи чи терористичної організації (ст. 258³), створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань (ст. 260), незаконне перетинання державного кордону України представниками підрозділів збройних сил чи інших силових відомств держави-агресора в будь-який спосіб поза пунктами пропуску через державний кордон України або в пунктах пропуску через державний кордон України без відповідних документів, або за документами, що містять недостовірні відомості (ст. 332²), захоплення державних або громадських будівель чи споруд (ст. 341), пропаганда війни (ст. 436), виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії російської федерації проти України, глорифікація її учасників (ст. 436²), злочин агресії (ст. 437), найманство (ст. 447) та багато інших кримінально-протиправних посягань. Варто зауважити, що серед зазначених посягань одні безумовно належать до кримінальних правопорушень проти державного суверенітету, інші – лише в певних випадках. У одних випадках такі діяння безпосередньо посягають на зазначений об'єкт кримінально-правової охорони, в інших – опосередковано (побічно). Державний суверенітет України у разі вчинення таких діянь може виступати основним чи додатковим об'єктом посягання. Зазначені кримінальні правопорушення об'єднані в єдину систему на підставі того, що спрямовані на заподіяння шкоди (обмеження, підрив (ослаблення) або втрату) такому безпосередньому об'єкту посягання як державний суверенітет України.

С. Є. Кучерина і Д. О. Олейніков, досліджуючи ознаки змісту антидержавного екстремізму, прояви якого передусім обмежують або призводять до руйнування окремих складових державного суверенітету України та несуть загрозу переважно державності та національній безпеці України, наводять основні склади злочинів, які необхідно вважати проявами антидержавного екстремізму: ст. 109 «Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади»; ст. 110 «Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України»; ст. 110² «Фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України»; ст. 112 «Посягання на життя державного чи громадського

діяча»; ст. 260 «Створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань»; ст. 436 «Пропаганда війни»; ст. 443 «Посягання на життя представника іноземної держави»¹⁹.

О. М. Костенко розробив систему норм, що забезпечує кримінально-правову охорону державного суверенітету.

Перша група норм «системи кримінально-правової охорони державного суверенітету» – це норми, які охороняють державну владу від узурпації. До цих норм, на думку О. М. Костенка, у чинному КК належать норми, визначені статтями 109, 110, 157, 158, 158¹, 158², 159¹, 160, 255, 256, 258, 260, 294 та деякими іншими. Діяння, що хоча й не спрямовані безпосередньо на захоплення державної влади, але можуть бути використані для її захоплення, передбачені, зокрема, у статтях 157, 158, 160, 255, 256, 258, 258¹, 258², 258³, 258⁴, 258⁵, 260, 294 КК України.

До другої групи норм «системи кримінально-правової охорони державного суверенітету» належать норми, які охороняють державний суверенітет від діянь, що його ослаблюють. Такі норми визначено у статтях 111, 112, 113, 114, 199, 210, 211, 212, 233, 328, 329, 330, 338, 342, 344, 346, 349, 351, 353 та деяких інших статтях КК України. Окремо вчений-правознавець виділяє діяння, що ослаблюють державу (і властивий їй суверенітет) не безпосередньо, а опосередковано (тобто можуть бути використані для такого ослаблення як засоби), і які передбачені, зокрема, у статтях 199, 210, 211, 212, 233 та інших КК України.

Третю групу норм «системи кримінально-правової охорони державного суверенітету» становлять норми, які протидіють зловживанню державною владою і притаманним їй суверенітетом. До цих норм можна віднести норми, передбачені, зокрема, статтями 364, 365, 365², 366, 367, 369², 375, 382, 423, 424, 426 КК України²⁰.

Видається, що наведена система кримінальних правопорушень проти державного суверенітету потребує певного уточнення, оскільки вона не повною мірою розкриває сутність таких діянь. Оцінюючи загалом підхід О. М. Костенка, слід зазначити, що державний суверенітет виступає також об'єктом інших кримінально-протиправних посягань, передбачених, зокрема, статтями 436, 436¹, 436², 437, 447 розділу XX «Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку» Особливої частини КК України.

В. Б. Дацюк кримінологічну структуру злочинності проти суверенітету та територіальної цілісності України пропонує розглядати в розрізі тих злочинів, які, виходячи з особливостей їх вчинення та конкретного спрямування (об'єкта, мотиву та мети), прямо чи опосередковано посягають на суверенітет та територіальну цілісність: 1) злочини проти основ національної безпеки України (статті 109–114¹ КК); 2) окремі злочини проти громадської безпеки (статті 258–258⁵, 259, 260 КК та ін.); 3) окремі злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку (статті 436, 437, 438 КК тощо)²¹. На

нашу думку, такий підхід науковця-правознавця більш повно розкриває систему посягань на державний суверенітет загалом. Хоча й ця система суспільно небезпечних діянь, передбачених КК України, не охоплює деякі посягання на економічний суверенітет чи державний суверенітет України в інформаційній сфері.

Висновки. Питання про систему кримінально-протиправних посягань на державний суверенітет вирішується в юридичній літературі суперечливо, що зумовлено урахуванням лише окремих аспектів державного суверенітету при розробці системи розглядуваних діянь, відсутністю чітких та єдиних критеріїв віднесення тих чи інших правопорушень до кримінально-протиправних посягань на державний суверенітет. Попри те, що відповідні кримінально-правові норми, які передбачають відповідальність за посягання на державний суверенітет, розміщені у різних розділах Особливої частини КК України, їх доцільно розглядати в певній системній єдності. В основі побудови системи кримінальних правопорушень проти державного суверенітету знаходиться об'єкт посягання – державний суверенітет України, на який суспільно небезпечні діяння, передбачені КК України, можуть посягати безпосередньо або опосередковано (побічно). Ефективність кримінально-правової охорони державного суверенітету передусім визначається можливістю встановлення вичерпного кола суспільно небезпечних посягань на державний суверенітет України.

Будь-яке діяння, спрямоване на заподіяння шкоди конституційному ладу, територіальній цілісності та недоторканності, обороноздатності, державній, національній, економічній чи інформаційній безпеці України, підриває тією чи іншою мірою державний суверенітет України. Діяння, в якому власне державний суверенітет України, державний суверенітет України в інформаційній сфері, економічний суверенітет України, територіальна цілісність і недоторканність, обороноздатність, державна, національна, економічна чи інформаційна безпека України є основним чи додатковим об'єктом кримінально-протиправного посягання, визнається кримінальним правопорушенням проти державного суверенітету. Кримінальне правопорушення проти державного суверенітету – це суспільно небезпечне діяння, передбачене КК України, вчинене умисно суб'єктом кримінального правопорушення і спрямоване на обмеження, підрив (ослаблення) або втрату державного суверенітету України, у тому числі державного суверенітету в інформаційній, економічній та інших сферах.

1. Скрипнюк О. В. Право України в умовах війни. *Правова держава: щорічник наукових праць Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України*. Вип. 34. Київ, 2023. С. 5. 2. Правове забезпечення державного суверенітету України: монографія / Ю. С. Шемшученко, В. М. Шаповал та ін. / за заг. ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка. Київ: Юридична думка, 2011. С. 232–238. 3. Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Кримінальне право: навчальний посібник / за заг. ред. М. І. Хавронюка.

Київ: Ваїте, 2014. С. 36. **4.** Конституційний та міжнародний правовий механізм передачі частини суверенних повноважень держави наднаціональним інститутам / А. В. Андрушко, О. О. Грін, В. Б. Дацюк, Г. Г. Динис, Т. О. Карабін, Ю. А. Крук, Я. В. Лазур, М. В. Менджул, Р. П. Натуркач, О. Я. Рогач, М. В. Савчин, П. А. Трачук; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. М. В. Савчина. Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2016. С. 163–182. **5.** Носач А. В. Кримінологічне забезпечення захисту державного суверенітету і територіальної цілісності України: дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2022. С. 54–65. **6.** Правове забезпечення державного суверенітету України. С. 233. **7.** Костенко О. М. Щодо вдосконалення системи кримінально-правової охорони державного суверенітету в сучасних умовах. *Забезпечення єдності судової практики у кримінальних справах в контексті подій 2013–2014 років в Україні: матеріали міжнародного симпозіуму 24–25 жовтня 2014 р.* Київ, 2014. С. 96. **8.** Правове забезпечення державного суверенітету України. С. 232. **9.** Великий тлумачний словник сучасної української мови (із дод. і доповн.) / упоряд. і гол ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. С. 1320. **10.** Стратегія забезпечення державної безпеки України (затверджена Указом Президента України від 16 лютого 2022 р. № 56/2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56/2022#Text> (дата звернення 10.01.2025). **11.** Стратегія інформаційної безпеки (затверджена Указом Президента України від 28 грудня 2021 р. № 685/2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#Text> (дата звернення 10.01.2025). **12.** Носач А. В. Названа праця. С. 128, 133, 139. **13.** Там само. С. 4, 148. **14.** Там само. С. 121–157. **15.** Там само. С. 61. **16.** Там само. С. 350–351. **17.** Там само. С. 353. **18.** Пікуля Т. О. Трансформація державного суверенітету України в умовах збройної агресії російської федерації. Київський часопис права. 2023. № 3. С. 31. **19.** Кучерина С. Є., Олейніков Д. О. Протидія антидержавному екстремізму як інструменту обмеження державного суверенітету в сучасних умовах. *Інформація і право*. 2018. № 2. С. 130. **20.** Правове забезпечення державного суверенітету України: монографія / Ю. С. Шемшученко, В. М. Шаповал та ін. / за заг. ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка. Київ: Юридична думка, 2011. С. 234–237. **21.** Конституційний та міжнародний правовий механізм передачі частини суверенних повноважень держави наднаціональним інститутам. С. 171.

References

1. Skrypniuk O. V. Pravo Ukrainy v umovakh viiny. *Pravova derzhava: shchorichnyk naukovykh prats Instytutu derzhavy i prava imeni V. M. Koretskoho NAN Ukrainy*. Vyp. 34. Kyiv, 2023. S. 5 [ukr]. **2.** Pravove zabezpechennia derzhavnoho suverenitetu Ukrainy: Monohrafiia / Yu. S. Shemshuchenko, V. M. Shapoval ta in. / Za zah. red. akad. NAN Ukrainy Yu. S. Shemshuchenka. Kyiv: Yurydychna dumka, 2011. S. 232–238 [ukr]. **3.** Dudorov O. O., Khavroniuk M. I. Kryminalne pravo: navchalnyi posibnyk / Za zah. red. M. I. Khavroniuka. Kyiv: Vaite, 2014. S. 36 [ukr]. **4.** Konstytutsiinyi ta mizhnarodnyi pravovyi mekhanizm peredachi chastyny suverennykh povnovazhen derzhavy nadnatsionalnym instytutam / A. V. Andrushko, O. O. Hrin, V. B. Datsiuk, H. H. Dynys, T. O. Karabin, Yu. A. Kruk, Ya. V. Lazur, M. V. Mendzhul, R. P. Naturkach, O. Ia. Rohach, M. V. Savchyn, P. A. Trachuk; za zah. red. d-ra yuryd. nauk, prof. M. V. Savchyna. Uzhhorod: TOV «RIK-U», 2016. S. 163–182 [ukr]. **5.** Nosach A. V. Kryminolohichne zabezpechennia zakhystu derzhavnoho suverenitetu i terytorialnoi tsilnosti Ukrainy: dys. ... d-ra yuryd. nauk. Kharkiv, 2022. S. 54–65 [ukr]. **6.** Pravove zabezpechennia derzhavnoho suverenitetu Ukrainy. S. 233 [ukr]. **7.** Kostenko O. M. Shchodo vdoskonalennia systemy kryminalno-pravovoi okhrony derzhavnoho suverenitetu v suchasnykh umovakh.

Zabezpechennia yednosti sudovoi praktyky u kryminalnykh spravakh v konteksti podii 2013–2014 rokiv v Ukraini: materialy mizhnarodnoho sympoziumu 24–25 zhovtnia 2014 roku. Kyiv, 2014. S. 96 [ukr]. **8.** Pravove zabezpechennia derzhavnoho suverenitetu Ukrainy. S. 232 [ukr]. **9.** Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy (iz dod. i dopovn.) / uporiad. i hol red. V. T. Busel. Kyiv; Irpin: Perun, 2005. S. 1320 [ukr]. **10.** Stratehiia zabezpechennia derzhavnoi bezpeky Ukrainy (zatverdzhena Ukazom Prezydenta Ukrainy vid 16 liutoho 2022 roku № 56/2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56/2022#Text> (data zvernennia 10.01.2025) [ukr]. **11.** Stratehiia informatsiinoi bezpeky (zatverdzhena Ukazom Prezydenta Ukrainy vid 28 hrudnia 2021 roku № 685/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#Text> (data zvernennia: 10.01.2025) [ukr]. **12.** Nosach A. V. Vkaz. pratsia. S. 128, 133, 139 [ukr]. **13.** Tam samo. S. 4 [ukr]. **14.** Tam samo. S. 121–157 [ukr]. **15.** Tam samo. S. 61 [ukr]. **16.** Tam samo. S. 350–351 [ukr]. **17.** Tam samo. S. 353 [ukr]. **18.** Pikulia T. O. Transformatsiia derzhavnoho suverenitetu Ukrainy v umovakh zbroinoi ahresii rosiiskoi federatsii. *Kyivskyi chasopys prava*. 2023. № 3. S. 31 [ukr]. **19.** Kucheryna S. Ie., Olieinikov D. O. Protydiia antyderzhavnomu ekstremizmu yak instrumentu obmezhenia derzhavnoho suverenitetu v suchasnykh umovakh. *Informatsiia i pravo*. 2018. № 2. S. 130 [ukr]. **20.** Pravove zabezpechennia derzhavnoho suverenitetu Ukrainy: Monohrafiia / Yu. S. Shemshuchenko, V. M. Shapoval ta in. / Za zah. red. akad. NAN Ukrainy Yu. S. Shemshuchenka. Kyiv: Yurydychna dumka, 2011. S. 234–237 [ukr]. **21.** Konstytutsiinyi ta mizhnarodnyi pravovyi mekhanizm peredachi chastyny suverennykh povnovazhen derzhavy nadnatsionalnym instytutam. S. 171 [ukr].

Kubalskiy Vladyslav. Concept and system of criminal offenses against the state sovereignty of Ukraine

Introduction. *Given the existential challenges for Ukraine in the context of a full-scale russian invasion aimed at the destruction of Ukrainian statehood, it is advisable to formulate a doctrinal definition of the concept of criminal offenses against state sovereignty and propose a system of such offenses, which is of great importance for the theory of criminal law, legislative activity and law enforcement practice in this area. The systematization of such acts will contribute to the definition of their essence, further improvement of legislation and an increase in the level of criminal-legal protection of state sovereignty. The aim of the article is to define the concept and system of criminal offences against the state sovereignty of Ukraine.*

Results. *The question of the system of criminal offences against state sovereignty is controversially addressed in the legal literature, due to the fact that only certain aspects of state sovereignty are taken into account when developing the system of the acts under consideration, and there are no clear and uniform criteria for classifying certain offences as criminal offences against state sovereignty. Despite the fact that the relevant criminal law provisions providing for liability for encroachment on state sovereignty are located in different sections of the special part of the Criminal code of Ukraine, it is advisable to consider them in a certain systemic unity. The effectiveness of criminal law protection of state sovereignty is primarily determined by the possibility of establishing an exhaustive range of socially dangerous encroachments on the state sovereignty of Ukraine.*

Any act aimed at causing damage to the constitutional order, territorial integrity and inviolability, defense capability, state, national, economic or information security of Ukraine undermines to some extent the state sovereignty of Ukraine. An act in which

the state sovereignty of Ukraine, state sovereignty of Ukraine in the information sphere, economic sovereignty of Ukraine, territorial integrity and inviolability, defense capability, state, national, economic or information security of Ukraine is the main or additional object of a criminal offence shall be recognized as a criminal offence against state sovereignty. A criminal offence against state sovereignty is a socially dangerous act stipulated by the Criminal code of Ukraine, committed intentionally by a criminal offender and aimed at limiting, undermining (weakening) or losing state sovereignty of Ukraine, including state sovereignty in the information, economic and other spheres.

Conclusions. *Criminal law protection of state sovereignty is ensured not only by criminal law provisions provided for in Chapter I of the special part of the Criminal code of Ukraine, but also in other chapters – IX, XIV, XV and XX of the special part of the Criminal code of Ukraine. It is worth noting that among these encroachments, some are definitely criminal offences against state sovereignty, while others are only in certain cases. In some cases, such acts directly encroach on the said object of criminal law protection, in others – indirectly. The state sovereignty of Ukraine may be the main or additional object of encroachment in the case of such acts. These criminal offences are united into a single system on the basis that they are aimed at causing damage (restriction, undermining (weakening) or loss) to such a direct object of encroachment as the state sovereignty of Ukraine.*

Key words: *Criminal code, criminal offense, state sovereignty, territorial integrity, system, national security, undermining, weakening, object of encroachment, full-scale armed invasion of russia.*